

Okunskap om rasistiska bilder

KRÖNIKAN

Jeff
Werner

kultur@gp.se

Den senaste tidens debatt om Stina Wirséns figur Lilla Hjärtat har avslöjat mycket. Inte minst den rådande okunskapen om bilders historia och funktion också bland människor som anser sig vara bildade. Jag tänker främst på kulturdebattörerna Jonas Thente, Johan Croneman och Sverker Lenas, men också på konstnären själv. Orsaken till deras naivitet måste sökas i att bildvetenskap är i stort sett frånvarande i hela det svenska utbildningsväsendet.

För endast en kulturminister som aldrig fått lära sig något om blackface-traditionen kan skära i Makonde Lindes tårta. Och bara en lika okunnig konstnärsskara kan stå bredvid och skratta. Enbart kulturdebattörer som aldrig lärt sig hur bilder fungerar och vad Golliwog representerar kan se Lilla Hjärtat som oförarglig. Endast en konstnär med otillräckliga historiska kunskaper kan teckna henne. Goda intentioner är tyvärr rätt oväsentliga i sammanhanget. Också välmenande bilder kan såra och göra ont.

DET ÄR INTE vad bilder är, utan vad de gör, som är avgörande. Och vad de gör beror såväl på deras historia som på sammanhanget de visas i. Hakkorsen hade visserligen existerat i tusentals år när nazisterna tog det i sin tjänst. Ändå måste alla vi som lever i skuggan av Förintelsen förhålla oss till dess förändrade betydelse,

Goda intentioner är tyvärr rätt oväsentliga i sammanhanget. Också välmenande bilder kan såra och göra ont.

liksom vi måste förhålla oss till andra bilder som har brukats rasistiskt.

Det finns förstås en avgörande skillnad mellan symboler som hakkors och representationer som Golliwog. Den sistnämnda är föreställande, om än genom överdrivna och

karikerande element. Genom att i någon mån likna dem den karikerar, får den oss att uppmärksamma vissa drag hos dem och bortse från andra. På ett likartat sätt fungerar andra rasistiska stereotyper som judenäsor och profetskägg.

När dessa bilder används i Sverige mejslar de samtidigt fram en kontrasterande bild av hur ”typiska” svenskar ser ut. Vi är vita (inte svarta, gula, bruna), blonda och lockiga (inte svarthåriga och krullhåriga). Bär vi skägg är det kontrollerat och välansat.

NÄVÄL, GJORT ÄR gjort. Tårtan kan inte göras oskuren. Filmen inte otecknad. Kulturskribenternas texter inte oskrivna och opublicerade. Det viktiga är att vi alla lär oss något för framtiden. Ett förslag är att kulturministern och utbildningsministern tillsammans tar initiativ till förändringar. Inför kvalificerad undervisning om bilders historia och bruk i grundskolan. Och på lärarutbildningarna. Samt på konstskolorna. Kanske till och med själva anmäler sig till en kurs på något universitet, tillsammans med Thente, Croneman och Lenas!

Jeff Werner är professor i konstvetenskap vid Stockholms universitet. Han anser sig ha fått bristfälliga kunskaper om bilder i skolan men lärt sig en del under 2012.